

**UCHWAŁA NR 788/LXXIII/2023
RADY MIEJSKIEJ W SEROCKU**

z dnia 18 października 2023 r.

w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Rodziny na lata 2023-2026 dla Miasta i Gminy Serock

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 40 z późn. zm.) oraz art. 176 pkt 1, art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1426) Rada Miejska w Serocku uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się do realizacji Program Wspierania Rodziny na lata 2023-2026 dla Miasta i Gminy Serock w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Serock.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Serocku

Mariusz Rosiński

Załącznik do uchwały Nr 788/LXXIII/2023
Rady Miejskiej w Serocku
z dnia 18 października 2023r.

**PROGRAM WSPIERANIA RODZINY
NA LATA 2023-2026
DLA MIASTA I GMINY SEROCK**

SPIS TREŚCI

I.	Wprowadzenie.....	3
II.	Podstawa prawna Programu.....	5
III.	Zadania własne gminy w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej.....	5
IV.	Wsparcie rodziny w systemie pomocy społecznej – charakterystyka wybranych obszarów.....	6
V.	Asystent rodziny.....	9
VI.	Pieczą zastępczą.....	10
VII.	Analiza SWOT.....	11
VIII.	Adresaci Programu.....	13
IX.	Realizatorzy i partnerzy Programu.....	14
X.	Przewidywane rezultaty Programu.....	15
XI.	Cel główny i cele szczegółowe.....	15
XII.	Działania realizowane w ramach poszczególnych celów.....	16
XIII.	Monitoring Programu.....	20
XIV.	Źródła finansowania Programu.....	21
XV.	Podsumowanie.....	21

I. WPROWADZENIE

Rodzina jest podstawową komórką społeczną oraz naturalnym środowiskiem rozwoju wszystkich jej członków. Jest ona pierwszym i najważniejszym środowiskiem, w którym kształtuje się osobowość dziecka. Rodzina oddziałuje na dziecko przekazując mu system wartości oraz tradycje. Dokonujące się zmiany społeczne i gospodarcze niosą ze sobą wiele skutków pozytywnych, ale niestety również i negatywnych, które przyczyniają się do rozpadu rodziny. Działania służb i instytucji powołanych do pracy na rzecz dobra rodziny i dziecka powinny być zintegrowane ponieważ problemy występujące w rodzinie są złożone i wymagają interdyscyplinarnej współpracy.

Głównym założeniem systemowych rozwiązań w zakresie wspierania rodziny jest praca z całą rodziną w oparciu o zasadę wzajemnej współpracy i współdziałania służb publicznych, instytucji, organizacji pozarządowych i innych podmiotów zajmujących się pomaganiem rodzinie. Ważną zasadą jest jawność działania organów władzy publicznej oraz podmiotów realizujących zadania publiczne w zakresie wspierania rodziny, jak też poszanowanie godności wszystkich osób.

Podstawową zasadą Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jest ochrona prawna dziecka i rodziny. Dziecko i rodzina wymagają wsparcia, szczególnej troski opieki i ochrony. W rodzinie wychowują się kolejne pokolenia, które w okresie swojej dorosłości kształtują społeczeństwo. Rodzina pełni szereg funkcji mających na celu zaspokojenie potrzeb swoich członków, w tym rozwój biologiczny i psychospołeczny. Ponadto jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji oraz kształtowania się osobowości dziecka.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać szereg czynników, których długotrwałe oddziaływanie czyni rodzinę dysfunkcyjną, nie potrafiącą sprostać swoim obowiązkom wobec dzieci, mającą ograniczone zasoby własne i możliwości samodzielnego rozwiązania występujących problemów oraz nie potrafiącą przezwyciężyć pojawiających się w systemie rodzinnym sytuacji kryzysowych. Nierzadko problemy występujące w rodzinie dysfunkcyjnej są bardzo złożone, a ich wielość powoduje trudności w wypełnianiu podstawowych funkcji rodziny. W celu zapewnienia odpowiedniego wsparcia konieczne jest wówczas podjęcie działań interdyscyplinarnych, tj.:

- 1) diagnoza sytuacji rodziny i jej najbliższego środowiska,
- 2) analiza przyczyn pojawiających się kryzysów oraz monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych ich wystąpieniem,
- 3) rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziców, podniesienie świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
- 4) przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej,
- 5) dążenie do integracji i reintegracji rodziny.

Odpowiednio zaprojektowane instytucjonalne formy wsparcia powinny mieć charakter pomocniczy, tj. uwzględniać zasoby własne rodziny, odbywać się przy jej aktywnym udziale oraz za jej zgodą. Zamiast zastępować rodzinę w jej funkcji opiekuńczo – wychowawczej, należy ją wspierać i wspomagać. Powyższe oddziaływania pozwolą rodzinom odzyskać poczucie własnej sprawczości i powrócić do prawidłowego wykonywania zadań i funkcji.

Podstawowym założeniem Programu Wspierania Rodziny na lata 2023-2026 jest rozwijanie funkcjonującego spójnego systemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu ról opiekuńczo-wychowawczych, w celu przywrócenia zdolności do wypełniania tych funkcji, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Planowane w programie działania, w zależności od celów, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji danej rodziny, będą miały charakter: profilaktyczny, interwencyjny i reintegracyjny.

Interdyscyplinarną pomoc rodzinom przeżywającym sytuacje kryzysowe powinny świadczyć lokalne służby i instytucje publiczne, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny. Ich działania powinny się opierać na zasadach wzajemnej współpracy oraz poszanowania godności wszystkich uczestników działań. Realizacja Programu będzie się odbywać za zgodą rodziny oraz z jej aktywnym udziałem, przy wykorzystaniu jej zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Główną zasadą powinna być zasada pomocniczości. Praca z rodziną powinna być prowadzona przez odpowiednio przygotowaną kadre, winna być kompleksowa i obiektywna. Różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny problemowej należy ciągle udoskonalać. System wsparcia powinien obejmować zarówno rodziny biologiczne jak i zastępcze. Gdy zaistnieje konieczność umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej, podstawowym celem pracy z rodziną biologiczną będzie jak najszybszy powrót do rodziny biologicznej.

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy m.in. opracowanie i realizacja trzyletniego gminnego programu wspierania rodziny.

W świetle założeń ustawy pomoc dziecku i rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana przez właściwych specjalistów w ramach zintegrowanego, lokalnego systemu wsparcia. Ważne jest, by działania i decyzje względem rodziny były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji (pomoc społeczna, szkoła, sąd, policja). Program Wspierania Rodziny na lata 2023-2026 opracowano w oparciu o ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

II. PODSTAWA PRAWNA PROGRAMU

Opracowanie Programu oraz jego wdrażanie będzie realizowane w oparciu o następujące przepisy prawne:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

III. ZADANIA WŁASNE GMINY W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZINY I PIECZY ZASTĘPCZEJ

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3 - letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych przez:
  - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
  - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
  - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:
  - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
  - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy ponoszonych przez rodziny wspierające;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub ośrodka interwencyjnym;
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

IV. WSPARCIE RODZINY W SYSTEMIE POMOCY SPOŁECZNEJ – CHARAKTERYSTYKA WYBRANYCH OBSZARÓW

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na gminę obowiązek udzielania pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Według definicji wskazanej w art. 6 ust. 14 ustawy o pomocy społecznej, rodzina określana jest jako „osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące”.

Zadania z zakresu pomocy społecznej w Mieście i Gminie Serock realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Serocku. Celem działania Ośrodka Pomocy Społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne zasoby uprawnienia i możliwości, wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb, umożliwienie im życia w warunkach godnych człowieka, zapobieganie powstaniu nowych problemów społecznych przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem, a także wspieranie rodzin wychowujących dzieci poprzez finansowe wsparcie na pokrycie potrzeb związanych z ich wychowywaniem.

W ramach realizowanej lokalnej polityki społecznej w Mieście i Gminie Serock, rodziny zamieszkujące na terenie gminy mają możliwość korzystania z szeregu uprawnień oraz różnorodnych form wsparcia przewidzianych przepisami prawa.

Wybrane formy pomocy, udzielanej przez Ośrodek Pomocy Społecznej na rzecz rodzin pokazują zestawienia przedstawione w tabelach.

Tabela (Nr 1) przedstawia liczbę rodzin objętych pomocą w latach 2020-2022.

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2020	271	585
2021	261	571
2022	280	636

Największa liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej przypada na rok 2022, po odnotowanym spadku w 2021 roku.

Tabela (Nr 2) przedstawia liczbę świadczeń udzielonych rodzinom z dziećmi w roku 2022.

Typ rodziny	Liczba udzielonych świadczeń
jedno dziecko	113
dwoje dzieci	164
troje dzieci	58
czworo i więcej dzieci	12

Tabela (Nr 3) przedstawia liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2020 - 2022 ze względu na powód przyznania pomocy.

Powody udzielenia pomocy i wsparcia	Liczba rodzin ogółem		
	2020	2021	2022
ubóstwo	167	152	139
długotrwała lub ciężka choroba	160	124	107
bezrobocie	92	70	69
niepełnosprawność	70	62	51
alkoholizm	41	39	36
potrzeba ochrony macierzyństwa	13	17	23
potrzeba ochrony macierzyństwa - w tym: potrzeba ochrony wielodzietności	13	17	13
bezzadność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	28	16	11
bezzadność	7	10	8
bezzadność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem - w tym: rodziny niepełne	14	7	8
sytuacja kryzysowa	7	10	7
przemoc w rodzinie	2	2	4
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	2	2
bezzadność w sprawach opiek.-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem - w tym: rodziny wielodzietne	14	1	2
narkomania	2	1	2
zdarzenie losowe	3	1	2

Rodziny korzystające z pomocy społecznej borykają się z różnymi problemami, które najczęściej wynikają z ubóstwa, bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych czy uzależnień. Jak pokazują dane w powyższej tabeli najwięcej rodzin korzystało z pomocy społecznej z powodu ubóstwa, a na drugim miejscu – z powodu długotrwałej choroby. Bezrobocie, niepełnosprawność i alkoholizm to kolejne dysfunkcje występujące w rodzinach.

Ważnym powodem udzielania pomocy rodzinom był problem uzależnienia od alkoholu. Uzależnienie jednego członka rodziny destrukcyjnie wpływa na całą rodzinę, niejednokrotnie powoduje występowanie ubóstwa, przemocy i przestępczości. W 2022 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wezwała 19 osób nadużywających alkoholu, skierowano 4 wnioski do sądu o zastosowanie obowiązku leczenia odwykowego wobec osób uzależnionych od alkoholu.

Tabela (Nr 4) przedstawia liczbę dzieci objętych pomocą w formie posiłków w latach 2020-2022.

Dzieci objęte pomocą w formie posiłków	2020	2021	2022
Liczba dzieci	94	76	101

Po spadku w 2021 roku liczby dzieci objętych dożywianiem w 2022 roku nastąpił wzrost liczby dzieci objętych tą formą pomocy.

Tabela (Nr 5) przedstawia liczbę rodzin objętych pomocą w formie pracy socjalnej latach 2020 – 2022.

Rok	Liczba rodzin	Wskaźnik pracy socjalnej (w stosunku do ogółu objętych pomocą)
2020	271	100
2021	252	96,55
2022	267	95,36

Jedną z form wsparcia świadczonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej skierowanych do rodzin przeżywających trudności, jest prowadzenie pracy socjalnej w rodzinie. Praca socjalna świadczona jest bez względu na posiadany dochód. Celem pracy socjalnej jest udzielenie pomocy osobie/rodzinie w celu rozwinięcia lub wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej oraz jej

zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie, a także poprawa funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Praca socjalna prowadzona jest w oparciu o dokonanie przez pracownika socjalnego diagnozy sytuacji w rodzinie, opracowanie planu pomocy i wsparcia w zależności od indywidualnej sytuacji i posiadanego potencjału osoby/rodziny oraz realizację działań określonych w planie pomocy przy aktywnej współpracy rodziny.

V. ASYSTENT RODZINY

Jednym z najistotniejszych czynników warunkujących właściwe funkcjonowanie dziecka w środowisku społecznym jest zdolność rodziców do prawidłowego reagowania w sytuacjach wychowawczych, uwzględniająca potrzeby dziecka, określona przez wiedzę, system wartości i norm. Niezbędna jest świadomość celów wychowania i umiejętność działania wychowawczego. Systemy rodzinne, w których rodzice mają trudności w prawidłowym wypełnianiu ról społecznych są częściej narażone na występowanie niedostatku, ubóstwa oraz wykluczenia społecznego. Znaczenie i rola rodziny w całokształcie rozwoju dziecka jest ogromna, zaś umiejętności wychowawcze rodziców mają kluczowe znaczenie. Każde dziecko wymaga komunikowania uczuć oraz udzielania wsparcia stosownego do wieku i potrzeb indywidualnych. Prawidłową postawę rodzicielską cechuje akceptacja dziecka, współdziałanie z dzieckiem oraz uznanie praw dziecka. Rodziców, których negatywne wzorce zachowań w sposób stały i dominujący wpływają na życie dziecka, cechują postawy rodzicielskie negatywne, tj.: postawa unikająca, postawa odrzucająca, postawa nadmiernie chroniąca, postawa nadmiernie wymagająca.

Udzielanie wsparcia rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych stanowi zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zadanie obowiązkowe gminy. Zgodnie z art. 11 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w przypadku gdy ośrodek pomocy społecznej poweźmie informacje o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, pracownik socjalny przeprowadza w tej rodzinie wywiad środowiskowy i dokonuje analizy sytuacji rodziny. Jeżeli z analizy wynika konieczność przydzielenia rodzinie asystenta rodziny, pracownik socjalny występuje do kierownika ośrodka z wnioskiem o przydzielenie asystenta rodziny. Po otrzymaniu wniosku kierownik ośrodka pomocy społecznej przydziela rodzinie asystenta rodziny. Zadaniem ustawowym gminy jest wprowadzenie asystenta rodziny do bezpośredniej pracy z rodziną przeżywającą trudności.

Pracownicy socjalni oraz asystent rodziny realizują szereg zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej i ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, których celem jest dbanie o rodzinę jako naturalne środowisko wychowawcze. Na bieżąco monitorują sytuację rodzin z

terenu gminy, szczególnie uwzględniając rodziny, w których istnieje zagrożenie umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Asystent rodziny zajmuje się wyłącznie pomocą i pracą z rodziną. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowanie dzieci. Jego głównym zadaniem jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie. Nienormowany i elastyczny czas pracy asystenta rodziny służyć ma realnym potrzebom i rytmowi życia rodziny. Rolą asystenta rodziny nie jest powielanie pracy pracownika socjalnego, którego zadanie polega między innymi na systematycznej diagnozie środowisk zagrożonych wykluczeniem i udzielanie im odpowiedniego wsparcia. Asystent rodziny kierowany jest do pracy tylko z tymi rodzinami, w których sytuacja dziecka małoletniego wymaga wsparcia zewnętrznego. Koniec asystentury ustaje wówczas gdy rodzina osiągnie samodzielność i prawidłowo wykonuje funkcje opiekuńczo – wychowawcze.

Asystent rodziny realizuje działania na rzecz wspierania rodziny w ramach zadaniowego czasu pracy, w miejscu zamieszkania rodziny lub w innym miejscu wskazanym przez rodzinę. Po dokonaniu diagnozy sytuacji w rodzinie, określenia zasobów, ograniczeń, oczekiwań oraz potrzeb rodziny, asystenci rodziny opracowują przy współudziale rodziny oraz w konsultacji z pracownikiem socjalnym plan pracy z rodziną. Okres wsparcia udzielanego przez asystenta rodziny może być różny.

W 2022 r. w Ośrodku Pomocy Społecznej w Serocku zatrudniony był 1 asystent rodziny w wymiarze ¾ etatu.

Tabela (Nr 6) prezentuje liczbę rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w latach 2020- 2022.

Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny	2020	2021	2022
Liczba rodzin	10	13	11

VI. PIECZA ZASTĘPCZA

Kiedy rodzina nie wywiązuje się należycie wobec dziecka z pełnienia zadań opiekuńczych i wychowawczych, a udzielone jej wsparcie nie skutkuje poprawą sytuacji, wówczas dziecko może zostać umieszczone zarządzeniem sądu rodzinnego w pieczy zastępczej (rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub w instytucjonalnej pieczy zastępczej). Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej co do zasady jest możliwe wówczas, jeżeli wcześniej zastosowane inne środki (przewidziane w art. 109 § 2 pkt 1 – 4 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy) oraz formy pomocy rodzicom

dziecka, o których mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nie doprowadziły do usunięcia stanu zagrożenia dobra dziecka (art. 1123 § 1 k.r.o.). Celem zarządzeń wydanych przez sąd na podstawie art. 109 k.r.o. jest ochrona zagrożonego dobra dziecka. Wydanie zarządzeń jest konieczne w przypadku niewłaściwego wykonywania władzy rodzicielskiej. Umieszczenie dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej następuje dopiero po wykorzystaniu wszystkich możliwych rodzinnych form opieki.

Tabela (Nr 7) przedstawia liczbę dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2020-2022.

Dzieci umieszczone w pieczy zastępczej:	2020	2021	2022
- w rodzinach zastępczych	16	16	17
- w domach dziecka	15	16	16

VII. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT opiera się na usystematyzowaniu posiadanych informacji z danego obszaru, poprzez przyporządkowanie ich do jednej z czterech grup (mocne strony słabe strony, szanse i zagrożenia). Dzięki takiemu postępowaniu, z całego posiadanego zasobu informacji, zostają wyodrębnione i zidentyfikowane te, które są istotne strategicznie. Analiza SWOT bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego.

Analiza mocnych stron SWOT obejmuje wewnętrzne, pozytywne czynniki w Ośrodku Pomocy społecznej. O mocne strony należy dbać, powinno się je rozwijać i optymalizować.

Analiza słabych stron uwzględnia wszystkie wewnętrzne czynniki mające negatywny wpływ na funkcjonowanie OPS. Naszym celem jest ich eliminacja, aby nie przyczyniały się do ograniczania mocnych stron.

Szansy to czynniki zewnętrzne wpływające pozytywnie na działalność OPS.

Zagrożenia to zewnętrzne czynniki, które negatywnie wpływają na działalność OPS. Ważne jest, aby zaproponowane rozwiązania profilaktyczne zniwelowały zewnętrzne zagrożenia.

W przypadku Programu Wspierania Rodziny dla Miasta i Gminy Serock analiza SWOT stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu wspierania rodziny oraz szans i zagrożeń, jakie przed nimi stoją. Pozwala oszacować potencjał oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Bieżące dokonywanie diagnozy sytuacji rodzin • Zaangażowanie partnerów w działania na rzecz dzieci i rodziny • Zatrudnienie asystenta rodziny • Doświadczenie, wiedza i kwalifikacje pracowników OPS działających na rzecz rodziny • Realizowanie pracy socjalnej • Dostępność do poradnictwa specjalistycznego w Punktach Konsultacyjnych • Realizowanie działań z zakresu udzielania pomocy żywnościowej oraz dożywiania dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach • Programy profilaktyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom aktywności klientów pomocy społecznej w zakresie tworzenia grup samopomocowych • Szeroki zakres obowiązków przypisanych pracownikom socjalnym, oraz rozszerzenie zakresu zadań asystenta rodziny • Narastające zjawisko długotrwałego uzależnienia osób/rodzin od świadczeń pomocy społecznej • Niechęć klientów do zmiany swoich postaw i zachowań, niechęć do nawiązywania współpracy z instytucjami niosącymi pomoc rodzinie • Problemy ekonomiczne rodzin • Niska świadomość w wypełnianiu ról opiekuńczo-wychowawczych • Niechęć klientów do udziału w zajęciach edukacyjnych, grupach wsparcia i innych inicjatywach integracyjnych podnoszących kompetencje • Niski poziom aktywności klientów pomocy społecznej w zakresie wykorzystania własnych zasobów i możliwości przezwyciężania trudności

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość pozyskiwania i racjonalnego wykorzystania środków z różnych źródeł • Poprawa samodzielnego funkcjonowania rodzin dysfunkcyjnych w społeczeństwie lokalnym • Zorganizowanie czasu wolnego dla dzieci i młodzieży • Zapobieganie narastaniu negatywnych zjawisk, problemów w rodzinach • Stabilizacja sytuacji materialnej rodzin dzięki wsparciu finansowemu, rzeczowemu • Kompleksowe wsparcie rodzin dzięki współpracy różnych instytucji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost kosztów utrzymania rodzin • Niskie kompetencje opiekuńczo – wychowawcze • Występowanie zjawisk patologicznych takich jak: agresja, przemoc w rodzinie, uzależnienia od alkoholu • Wzrost dostępności substancji psychoaktywnych dla dzieci i młodzieży • Występowanie zjawiska osłabienia autorytetu rodziny i więzi międzypokoleniowych • Występowanie zjawiska przerzucania odpowiedzialności za wychowanie dzieci na inne podmioty i instytucje • Bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów, roszczeniowość

VIII. ADRESACI PROGRAMU

Do realizacji celów Programu przyjęto definicję rodziny, która została wskazana w art. 6 pkt 14 ustawy o pomocy społecznej określającym rodzinę, jako „osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące”. Zauważyć należy, iż rozumienie to nie wymaga występowania instytucjonalnej formy małżeństwa czy więzi pokrewieństwa, zatem rodziną nazwane zostaną wszystkie osoby wykazujące znamiona pozostawania we wspólnym gospodarstwie domowym.

Adresatami programu są przede wszystkim rodziny wychowujące dzieci, w tym w szczególności rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, rodziny o trudnej sytuacji materialno-bytowej, rodziny zagrożone ubóstwem, dotknięte przemocą, jak również rodziny, którym została ograniczona lub odebrana władza rodzicielska poprzez umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej.

Adresatami Programu są w szczególności:

- 1) rodziny, w tym niewydolne wychowawczo, niezaradne życiowo,
- 2) rodziny żyjące w ubóstwie, w tym dotknięte bezrobociem i uzależnieniami,

- 3) rodziny dotknięte przemocą,
- 4) dzieci i młodzież zagrożona niedostosowaniem społecznym,
- 5) rodziny z problemem długotrwałej choroby i niepełnosprawnością.

Odbiorcami Programu są również przedstawiciele instytucji i służb zaangażowanych w realizację zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Jego realizacja polegać będzie na zasadach współdziałania z partnerami środowiska lokalnego, tj. instytucjami państwowymi, samorządowymi, służbą zdrowia, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, które specjalizują się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny. Dzięki wspólnie podejmowanym działaniom dopracowane zostaną odpowiednie warunki i możliwości do wszechstronnej i skutecznej pomocy rodzinie i zostanie zbudowana platforma wymiany doświadczeń i dobrych praktyk.

IX. REALIZATORZY I PARTNERZY PROGRAMU

Realizatorami Programu będą instytucje i podmioty, które w ramach swoich kompetencji posiadają obowiązek wspierania rodziny, w szczególności rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych oraz inne podmioty realizujące działania na rzecz wspierania rodziny. Program będzie realizowany przez realizatorów przy współpracy z partnerami.

1. Realizatorzy:

- 1) Ośrodek Pomocy Społecznej w Serocku,
- 2) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 3) Zespół Interdyscyplinarny,
- 4) placówki oświatowe,
- 5) Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej.

2. Partnerzy:

- 1) Policja,
- 2) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Legionowie,
- 3) poradnie psychologiczno – pedagogiczne na terenie powiatu legionowskiego,
- 4) placówki służby zdrowia,
- 5) Centrum Kultury i Czytelnictwa w Serocku,
- 6) Serockie Inwestycje Samorządowe,

- 7) świetlica środowiskowa,
- 8) Punkt Konsultacyjny ds. Uzależnień,
- 9) Punkt Konsultacyjny dla Osób Krzywdzonych w Rodzinie,
- 10) organizacje pozarządowe, prywatni sponsorzy,
- 11) podmioty, którym będzie zlecana realizacja zadań.

X. PRZEWIDYWANE REZULTATY PROGRAMU

Realizacja Programu będzie miała na celu uświadomienie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, że ich sytuacja nie musi być trwała. W wyniku przeprowadzonych działań przewidywane jest osiągnięcie następujących rezultatów:

- 1) polepszenie sytuacji dziecka i rodziny,
- 2) wzmocnienie lub przywrócenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego,
- 3) ograniczenie zjawiska niedostosowania społecznego,
- 4) zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodziny i dziecka,
- 5) wzrost świadomości społeczeństwa na temat prawidłowego funkcjonowania rodziny i poprawnych relacji rodzinnych,
- 6) umożliwienie dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej powrotu do rodziny naturalnej poprzez przywrócenie jej prawidłowych funkcji,
- 7) rozwój efektywnej współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami realizujących Program.

XI. CEL GŁÓWNY I CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU

1. Cel główny:

ROZWÓJ ZINTEGROWANEGO I KOMPLEKSOWEGO SYSTEMU WSPARCIA RODZINY NA TERENIE MIASTA I GMINY SEROCK.

2. Cele szczegółowe:

Celami szczegółowymi Programu są:

- 1) **Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalno-bytowych rodzin**
- 2) **Wsparcie rodzin z dziećmi w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych**
- 3) **Zapobieganie pogłębianiu się dysfunkcji w rodzinach zagrożonych kryzysem**
- 4) **Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej.**

XII. DZIAŁANIA W RAMACH REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH CELÓW

Zadanie planowane do realizacji	Realizatorzy, koordynatorzy i Partnerzy	Rezultaty działań
1	2	3
1. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalno-bytowych rodzin		
1) Zapewnienie pomocy materialnej i rzeczowej dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji	<u>Jednostka koordynująca:</u> OPS <u>Partnerzy:</u> organizacje pozarządowe, prywatni sponsorzy	<ul style="list-style-type: none"> • zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalno-bytowych rodzin, • sprawnie działający system szeroko pojętej pomocy społecznej, • objęcie pomocą materialną osób/rodzin do tego uprawnionych, • organizowanie pomocy rzeczowej dla rodzin potrzebujących
2) Objęcie dożywianiem dzieci i młodzieży wymagających tego rodzaju wsparcia	<u>Jednostka koordynująca:</u> OPS <u>Partnerzy:</u> placówki oświatowe	<ul style="list-style-type: none"> • zabezpieczenie podstawowych potrzeb żywieniowych rodzin, • współpraca z instytucjami w celu organizacji dożywiania, • sprawnie działający system szeroko pojętej pomocy społecznej,
3) Objęcie pracą socjalną rodzin potrzebujących tego rodzaju wsparcia	<u>Realizator:</u> OPS	<ul style="list-style-type: none"> • zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalnych rodzin, • sprawnie działający system szeroko pojętej pomocy społecznej
4) Współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej	<u>Jednostka koordynująca:</u> OPS <u>Partnerzy:</u> Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	współpraca z PCPR w celu zabezpieczenie potrzeb dzieci przebywających w pieczy zastępczej,

2. Wsparcie rodzin z dziećmi w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych		
1	2	3
1) Zapewnienie wsparcia asystenta rodziny rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych	<u>Realizator:</u> OPS	<ul style="list-style-type: none"> rodziny mające trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych otrzymują adekwatne wsparcie przeciwdziałanie umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej sprawnie działający system szeroko pojętej pomocy społecznej
2) Udział w spotkaniach zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka przebywającego w pieczy zastępczej	<u>Jednostka koordynująca:</u> Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie <u>Partnerzy:</u> OPS, Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej	tworzenie spójnego systemu pomocy dziecku i rodzinie
3) Monitorowanie sytuacji rodzin po zakończeniu współpracy z asystentem rodziny	<u>Jednostka koordynująca:</u> OPS <u>Partnerzy:</u> placówki oświatowe, Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Policja	<ul style="list-style-type: none"> upewnienie się czy rodziny właściwie wywiązują się ze swoich obowiązków i zadań wobec małoletnich dzieci, doprowadzenie do sytuacji, w której rodzice potrafią samodzielnie i we właściwy sposób zadbać o zaspokajanie potrzeb dzieci, wywiązywać się z obowiązków opiekuńczo-wychowawczych
4) Organizacja pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych i wypoczynku w okresie	<u>Realizatorzy:</u> GKRPA, CKiCz, Placówki oświatowe, Świetlica środowiskowa,	<ul style="list-style-type: none"> profilaktyka i zapobieganie powielaniu przez dzieci negatywnych wzorów zachowań

wakacji letnich dla dzieci i młodzieży	SIS <u>Partnerzy:</u> organizacje pozarządowe	wyniesionych z domu rodzinnego, <ul style="list-style-type: none"> • przekazywanie pozytywnych wzorców poprzez sport i rekreację • zagospodarowanie czasu wolnego dzieci
--	---	---

3. Zapobieganie pogłębianiu się dysfunkcji w rodzinach zagrożonych kryzysem		
1	2	3
1) Monitorowanie sytuacji rodzin zagrożonych kryzysem	<u>Jednostka koordynująca:</u> OPS <u>Partnerzy:</u> Policja, placówki oświatowe, GKRPA, Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej, Zespół Interdyscyplinarny	<ul style="list-style-type: none"> • Zapobieganie pogłębianiu się problemów w rodzinach, • udzielanie wsparcia rodzinom z dziećmi będącym w trudnej sytuacji życiowej, • współpraca instytucji na rzecz wsparcia rodzin z dziećmi
2) Zapewnienie dostępności do bezpłatnych konsultacji oraz poradnictwa specjalistycznego	<u>Jednostka koordynująca:</u> GKRPA <u>Partnerzy:</u> Punkty Konsultacyjne działające w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, OPS	<ul style="list-style-type: none"> • umożliwienie mieszkańcom korzystania ze specjalistycznego poradnictwa • przeciwdziałanie się pogłębianiu problemów w rodzinach
3) Zapewnienie pomocy rodzinom/osobom doświadczającym przemocy	<u>Jednostka koordynująca:</u> OPS <u>Partnerzy:</u> Punkty Konsultacyjne działające w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, GKRPA	<ul style="list-style-type: none"> • podejmowanie działań korekcyjnych wobec sprawców przemocy domowej • przeciwdziałanie pogłębianiu się dysfunkcji w rodzinach wychowujących małoletnie dzieci, • współpraca instytucji działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej,

		<ul style="list-style-type: none"> • organizacja spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego/grup roboczych • uruchamianie i prowadzenie procedur Niebieskie Karty
4) Zapewnienie pomocy rodzinom/osobom borykającym się z problemem alkoholowym	<p><u>Jednostka koordynująca:</u> GKRPA</p> <p><u>Partnerzy:</u> Punkty Konsultacyjne działające w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, OPS,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wzywanie na posiedzenia GKRPA osób uzależnionych od alkoholu • podejmowanie działań wobec osób borykających się z problemem alkoholowym, • umożliwianie osobom uzależnionym od alkoholu i ich rodzinom korzystania ze specjalistycznego wsparcia i terapii, • kierowanie wniosków do Sądu o zobowiązanie do leczenia odwykowego, • współpraca instytucji działających na rzecz rodzin, w których występuje problem uzależnienia od alkoholu • przeciwdziałanie pogłębianiu się dysfunkcji w rodzinach wychowujących małe dzieci

4. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej		
1	2	3
1) Realizacja programów profilaktycznych w zakresie profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych, alkoholu i uzależnień behawioralnych	<p><u>Jednostka koordynująca:</u> GKRPA</p> <p><u>Partnerzy:</u> Placówki oświatowe, OPS, CKiCz,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kształtowanie pożądanych postaw i zachowań dzieci i młodzieży • podnoszenie świadomości rodziców w zakresie zagrożeń dotyczących dzieci i młodzieży

	podmioty, którym będzie zlecana realizacja programów i warsztatów profilaktycznych	m.in. dotyczących uzależnień, cyberprzemocy, <ul style="list-style-type: none"> zapoznanie dzieci, młodzieży i ich rodziców z ofertą pomocową w sytuacji kryzysowej
2) podnoszenie kwalifikacji asystentów rodziny pracowników socjalnych poprzez udział w szkoleniach, warsztatach i konferencjach	<u>Jednostka koordynująca:</u> OPS	<ul style="list-style-type: none"> wzrost kompetencji asystenta rodziny i pracowników socjalnych w zakresie pracy z rodziną wychowującą małe dzieci, sprawnie działający system szeroko pojętej pomocy społecznej
3) działania edukacyjne przeznaczone dla rodziców, których celem jest przekazanie wiedzy z zakresu niebezpiecznych zachowań dzieci i młodzieży dotyczącym spożywania alkoholu i używania substancji psychoaktywnych	<u>Jednostka koordynująca:</u> GKRPA <u>Partnerzy:</u> Placówki oświatowe, OPS, CKiCz, podmioty, którym będzie zlecana realizacja działań edukacyjnych	wzrost kompetencji rodziców w zakresie rozpoznawania niepokojących zachowań u dzieci

XIII. MONITORING PROGRAMU

Działania wyznaczone do realizacji będą obszarami podlegającymi monitorowaniu. Monitoring realizacji Programu będzie opierał się przede wszystkim na gromadzeniu i analizowaniu danych będących w posiadaniu Ośrodka Pomocy Społecznej, jako koordynatora Programu i jednocześnie instytucji wiodącej przy jego realizacji. Dodatkowo pozyskiwane będą informacje od innych instytucji i podmiotów w zakresie wskazanym w Programie. Analiza i ocena zebranych informacji pozwoli na ocenę efektywności podejmowanych działań.

XIV. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Finansowanie Programu odbywać się będzie w ramach środków budżetu gminy a także dotacji oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł. Środki finansowe na realizację poszczególnych działań będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach finansowych.

XV. PODSUMOWANIE

Przedstawione w Programie działania mają charakter subsydiarny, wspierający rodziny, mający wzmocnić ich zasoby i kompetencje w wypełnianiu funkcji rodzicielskich. Działania te mają systemowo wspierać rodziny, które doświadczają trudności opiekuńczo- wychowawczych, a w konsekwencji pozwolą rodzinom odzyskać poczucie własnej sprawczości i powrócić do prawidłowego wykonywania zadań i funkcji wynikających z jej istoty. Pozwolą również zatrzymać dziecko w jego rodzinie naturalnej lub umożliwią powrót do niej w razie czasowego umieszczenia w pieczy zastępczej. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe tylko przy współpracy instytucji powołanych do wspierania rodziny podmiotów, przy współpracy i współdziałaniu ze strony rodzin, gdyż osiągnięcie zakładanych celów w znacznej mierze jest zależne od członków rodzin, ich motywacji do zmiany sytuacji i przezwyciężenia trudności.

Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny, a samej rodzinie w pierwszej kolejności zostaną wskazane możliwości samodzielnego i przy wsparciu powołanych do tego instytucji przezwyciężenia występujących problemów. Tylko w takich okolicznościach można zwiększyć jej szanse na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystanie własnej aktywności i wewnętrznego potencjału w celu zdobywania nowych umiejętności.

Uzasadnienie

Zadaniem własnym gminy, określonym w art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest opracowanie i realizacja gminnego programu wspierania rodziny.

Zadaniem programu wspierania rodziny jest zapobieganie dysfunkcji rodziny poprzez tworzenie systemu wspomagającego rodzinę, dzieci i młodzież w taki sposób aby była w stanie samodzielnie zmierzyć się z własnymi problemami. Pomoc powinna mieć na celu podtrzymanie umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej i pełnieniu ról społecznych poprzez wzmocnienie zasobów tkwiących w poszczególnych członkach rodziny, poprawę jakości życia rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, wspieranie rodziców w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz przywrócenie im zdolności do wypełniania tych funkcji opiekuńczo-wychowawczych w sytuacjach, gdzie dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną. Aby skutecznie realizować powyższe zadania konieczne jest zaangażowanie wszystkich instytucji, które wspierają rodzinę. Pozostawienie rodzin bez fachowego dla nich wsparcia i pomocy specjalistycznej może spowodować wzrost zjawiska ich degradacji i skutkować będzie różnorodnymi konsekwencjami. Ważne jest by pomoc specjalistyczna (psychologiczna, socjalna, prawna) była dostępna nieodpłatnie. W pierwszej kolejności rodzina powinna mieć możliwość samodzielnego zmiernia się ze swoimi problemami, co pozwala zwiększyć jej szansę na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz stymulować aktywność własną, wyzwalać potencjał i pozwalać na uczenie się nowych umiejętności. Pomoc powinna przede wszystkim być nakierowana na wsparcie dziecka w rodzinie i w środowisku lokalnym przy wykorzystaniu istniejących zasobów instytucjonalnych w gminie i powiecie.